

козацької смушевої шапки. Зодягнута була як парубок .... За плечима у дівчини був короткий австрійський карабін, ремінець... З маківки сивої шапки конусом звисав червоний шлик, і коли кінь, ще гарячий від бігу, крутнувся на місці... Мирон прочитав на шлику гасло, написане синім чорнилом: «СМЕРТЬ ВОРОГАМ УКРАЇНИ!» [4].

13 листопада 2021 року в Коростишеві під час урочистого відкриття монумента на честь отаманів Соколовських Василь Шкляр назвав Марусю Соколовську українською амазонкою і нашою Жанною д'Арк. На стелі викарбувані відомі слова відважної дівчини: «*Мужність там, де є любов до України*» [1].

Література:

1. На Житомирщині з'явився монумент отаманів Соколовських URL: <https://litgazeta.com.ua> (дата звернення: 16.10. 2022).
2. Отамани з родини Соколовських URL: <https://bandera.lviv.ua> (дата звернення: 15.10. 2022).
3. Чужа О. Легенда про поліську отаманку Марусю. URL: <https://zakarpattia.net.ua> (дата звернення: 15.10. 2022).
4. Шкляр В. Маруся. Харків, 2017. 384 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-270-1-19>

ПОВЕРНЕННЯ З НЕБУТТЯ: ВОЛОДИМИР ОСТРОВСЬКИЙ – УКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ, ГРОМАДСЬКИЙ І ПОЛІТИЧНИЙ ДІЯЧ

Понедільник Л. А.

кандидат історичних наук,

доцент кафедри історії України та археології

Волинського національного університету імені Лесі Українки

м. Луцьк, Волинська область, Україна

Серед когорти представників націоналістичного напрямку в літературі Волині й Холмщини 20–30-х рр. ХХ ст. був Володимир Островський (1881–1950 рр.). Сьогодні це прізвище поступово повертається в українську культуру. Одразу після проголошення незалежності України, 1991 р. у журналі «Дзвін» була опублікована повість прозаїка «Сміх землі». Рукопис цієї повісті зберігається у відділі україніки Львівської національної наукової бібліотеки імені Василя Стефаника [1, с. 66].

Дипломований педагог, випускник Холмської учительської семінарії, поряд з основною працею поєднував видавничу і творчу діяльність. Упродовж першої половини 1920-х років редагував часописи «Духовна бесіда», «Українська Громада» у Варшаві. Згодом з'явилися власні журнали «Наш світ», «Нарід», газета «Нова доба», які видавалися у Луцьку.

Головною справою усього життя В. Островського було «українське питання». Будучи членом редакції журналу «Українська трибуна» (1921–1922), проявляв активність і відстоював позиції Українського національно-демократичного об'єднання (УНДО), займався агітацією напередодні виборів до польського парламенту 1922 р.

За завданням УНДО з метою активізувати громадсько-політичне життя українського населення Волині під час виборів до парламенту в Польщі 1928 р., В. Островський змушений був переїхати до Луцька. Там він брав участь у багатьох суспільно-культурних, господарських заходах українських установ. 1930 р. влада заарештувала активіста і відправила до Луцької в'язниці.

У своїх творах митець зображував нужденне життя волинських селян, був палким виразником їхніх ідей. Про це свідчить написаний ним твір «Сільське страхіття». Боротьбу за православну віру, В. Островський показав в оповіданні «Хрест отця Василя». У збірці оповідань «За ґратами» за допомогою пера, письменник закликав до боротьби проти національного й соціального поневолення [5, с. 328]. Водночас він палко любив волинський край, його природу і уся його творчість була пронизана щирими почуттями до волинян. Його віра у те, що Волинь прокинеться зі сну й настане світанок, прийде нове життя, якого гідні її люди, прослідковується у втіленні образу весни, яку митець ототожнює з красунею-дівчиною.

Разом з тим письменник розумів, що за відсутності фінансових засобів «завдання високої літератури можна і треба виконувати засобами масового, загальнодоступного мистецтва» [6]. У 1934 р. на сторінках Луцького видавництва «Сьогодні» було надруковано збірку віршів В. Островського «Сільські стежини». 1935 р. часопис «Наш світ» опублікував його оповідання «Журавлі» та повість «Вогнене око» (1936). У цих творах, написаних автором, змальовується важка доля українців Холмщини [3]. Упродовж 1930–1940-х рр. з'явилися нові творчі доробки письменника. Серед них – історичні повісті «Князь Сила-Тур» (1938 р.), «Зайшло сонце в Холмі» (1940), вірші «Холмщина до України», «Шлях Холмщини». Вони перекладалися російською та італійською мовами. Після повернення у 1940 р. до Холма, В. Островський заснував і очолив етнографічний музей при Холмському Свято-Богородицькому братстві.

Для В. Островського справою честі була підготовка і видання україномовних підручників для початкової школи. Працюючи у Вінницькій вищій початковій школі, розробив і видав посібник «Методика розв'язання арифметичних задач», букварі, читанки. Підготував альбом фотографій православних церков і монастирів, зробив опис пам'яток архітектури та історії Холмщини [2, с. 680].

Радянська влада переслідувала талановитого митця і згодом жорстоко помстилася. Під час депортацій середини 1940-х рр. його разом з іншими українцями-холмцанами направили до Станіслава (тепер Івано-Франківськ). Там він працював директором базової школи профтехучилища, яка готувала вчителів шкіл. У відповідь на відмову співпрацювати з радянськими органами, 1946 р. письменника звинуватили в приналежності до «українських буржуазних націоналістів». Твори В. Островського були заборонені, книги вилучалися з бібліотек і знищувалися [1, с. 67]. Під час зборів Львівської організації Спілки письменників України 10 вересня 1946 р. було оголошено список ворогів українського народу, до якого внесено і ім'я письменника. Майбутній лауреат Ленінської премії М. Бажан виступив як звинувачувальна сторона проти В. Островського, назвавши його «вовком, який під виглядом вівці ввійшов у радянську літературу». Після цих подій письменника звільнили з посади директора школи і через два роки – 7 квітня 1950 р., він помер за загадкових обставин. Могила В. Островського не збереглася [1, с. 68].

Володимир Островський, як і інші волинські поети і прозаїки міжвоєнного часу, постійно перебував в пошуках кращого виразу власного таланту та прагнув віднайти способи донести живе слово до читача задля формування його світобачення.

Література:

1. Господин А. Володимир Островський – невтомний працівник Волині. Літопис Волині : наук.-популяр. зб. волинезнавства / за ред. М. Боровиковського. Вінніпег : Ін-т Дослідів Волині, 1966. Ч. 8. С. 66–68.
2. Малюта О.Ж. В. Островський Володимир Павлович. Енциклопедія історії України. Київ : Наукова думка, 2010. Т. 7 : Мл – О. С. 679–728 с.
3. Наш світ. 1935. 15 серп. С. 15.
4. Островський Володимир. Українська мала енциклопедія : Буенос-Айрес, 1962. Т. 5 : Ол – Пер. С. 1255.
5. Революційні поети Західної України. Київ : Радянський письменник, 1958. 464 с.
6. Синюк С. Справжній Островський. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Vqya05gmJXMJ:https://slovopravdy.com.ua/nevidoma-volynska-knyzhnist-sergiya-synyuca/&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua> (дата звернення: 10.10 2022).